

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRAS

ĮSAKYMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRO 2012 M. LIEPOS 18 D. ĮSAKYMO V-1159 „DĖL ŽMOGAUS SAUGOS BENDROSIOS PROGRAMOS PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO

2017 m. rugpjūčio 30 d. Nr. V-655
Vilnius

P a k e i ė i u Žmogaus saugos bendrąją programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. V-1159 „Dėl Žmogaus saugos bendrosios programos patvirtinimo“:

1. Pakeičiu 6.6 papunktį ir jį išdėstau taip:

„6.6. suvokti automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinką ir joje egzistuojančią tvarką, numatyti ir atpažinti eismo aplinkos grėsmes, eismo įvykių priežastis ir pasekmes, taikyti žinomus saugaus eismo modelius, naudotis pagrindinėmis saugaus eismo įgyvendinimo strategijomis ir būdais;“.

2. Pakeičiu 8 punktą ir jį išdėstau taip:

„8. Žmogaus saugos kompetencija plėtojama pradiniam, pagrindiniam ir viduriniam ugdyme. Programoje mokinių pasiekimai ir turinio apimtis aprašomi pagal penkias ugdomosios veiklos sritis: psichologinis pasirengimas grėsmėms ir pavojams, saugi elgsena buityje ir gamtoje, saugi elgsena automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje, saugi elgsena ekstremaliose situacijose, pirmoji pagalba. Nuolat plėtojama žmogaus saugos kompetencija atsiskleidžia kaip nuostatų, praktinių gebėjimų, žinių ir supratimo visuma.“

3. Pakeičiu 2 priedą:

3.1. Pakeičiu 1 punkto lentelės 2 punktą ir jį išdėstau taip:

„2. Saugi elgsena buityje ir gamtoje		
Būti budriam lauke, kieme.	2.1. Saugiai elgtis žaidžiant kieme, lauke.	2.1.1. Paaiškinti, kokios nelaimės gali nutikti žaidžiant kieme, žaidimų aikštelėse ir kaip jų išvengti. 2.1.2. Apibūdinti saugaus elgesio žaidžiant kieme ypatumus ir pagrindines taisykles.
Rūpintis savo saugumu namie.	2.2. Saugiai elgtis buityje.	2.2.1. Atpažinti virtuvėje, svetainėje, vonioje slypinčius pavojus; paaiškinti, kaip galima jų išvengti. 2.2.2. Suformuluoti saugaus elgesio namie pagrindines taisykles.
Atsakingai elgtis gamtoje.	2.3. Saugiai elgtis gamtoje.	2.3.1. Paaiškinti, kaip elgtis, kad nepasiklystum miške. 2.3.2. Paaiškinti, kaip saugiai elgtis vandenyje ir prie vandens telkinių. 2.3.3. Paaiškinti, kaip elgtis pradėjus žaibuoti esant pievoje, miške, maudantis arba esant valtyje, arba ant kranto.

Atsakingai elgtis aplinkoje, kurioje yra gyvūnų.	2.4. Laikytis pagrindinių higienos ir saugaus elgesio taisyklių aplinkoje, kurioje yra gyvūnų.	2.4.1. Išvardyti pagrindinius saugos ir higienos reikalavimus esant šalia gyvūno. 2.4.2. Paaiškinti, kaip derėtų elgtis su gyvūnais ir kaip elgtis pastebėjus netinkamą elgesį su jais. 2.4.3. Paaiškinti, kaip derėtų elgtis radus benamį gyvūną ir kai gyvūnas yra nukentėjęs.“
--	--	---

3.2. Pakeičiu 1 punkto lentelės 3 punktą ir jį išdėstau taip:

„3. Saugi elgsena eismo aplinkoje		
Jausti pagarbą kitiems eismo dalyviams.	3.1. Laikytis kelių eismo, pėsčiųjų ėjimo per geležinkelių perėją taisyklių.	3.1.1. Paaiškinti, kam reikalingos kelių eismo taisyklės, kuriose numatytos eismo dalyvių teisės ir pareigos. 3.1.2. Žinoti dažniausiai pasitaikančias pavojingas situacijas bei pagrindines automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykių priežastis, susijusias su pašaliniais asmenimis. 3.1.3. Apibūdinti, kaip saugiai elgtis automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje.
Rūpintis savo ir kitų saugumu.	3.2. Naudotis siūlomais pėsčiųjų ir keleivių saugaus eismo užtikrinimo būdais.	3.2.1. Paaiškinti, kaip kelių eismo taisyklių laikymasis, specialių saugumo priemonių – atšvaitų, saugos diržų, šalčių, kėdučių, liemenių ir kt. – naudojimas didina automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo ir žmonių saugumą.
	3.3. Iškviesti pagalbą įvykus eismo įvykiui.	3.3.1. Paaiškinti, kokiais atvejais dera kviešti pagalbą.“

3.3. Pakeičiu 2.3 papunktį ir jį išdėstau taip:

„2.3. Saugi elgsena automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje. Eismo dalyvių elgesys ir atsakomybė, kelių eismo taisyklės, pėsčiųjų ėjimo per geležinkelių perėją taisyklės, kelio ženklai. Eismo įvykis: kaip iškviešti pagalbą telefonu.“

3.4. Pakeičiu 3 punkto lentelės 2 punktą ir jį išdėstau taip:

„2. Saugi elgsena buityje ir gamtoje		
Rūpintis savo ir kitų saugumu.	2.1. Atpažinti pavojingas situacijas namuose ir laikytis saugaus elgesio taisyklių.	2.1.1. Paaiškinti, kokie pavojai ir grėsmės gali kilti namuose. 2.1.2. Apibūdinti saugų elgesį namuose iškilus grėsmei ir / ar pavojui.
	2.2. Saugiai elgtis su elektros prietaisais ir įrenginiais kieme, gatvėje, nepažįstamoje aplinkoje.	2.2.1. Paaiškinti, kokius pavojus kelia elektros įrenginiai, pastatai, buvimas jų teritorijose. 2.2.2. Paaiškinti, kokių veiksmų reikia ir kokių galima imtis ir kur kreiptis, pastebėjus pavojingą situaciją (nukritusius elektros oro linijos laidus, išplėštas elektros įrangos dureles, vartelius).
Puoselėti gamtą kaip saugią	2.3. Laikytis saugaus elgesio	2.3.1. Išvardyti gamtoje gresiančius pavojus. 2.3.2. Paaiškinti, kokių veiksmų reikia, o kokių

aplinką.	gamtoje taisyklių.	galima imtis ir kur kreiptis, patekus į pavojingą situaciją gamtoje. 2.3.3. Paaiškinti, kaip saugiai elgtis maudantis ir būnant prie vandens telkinių, kaip saugiai elgtis valtyje.
Jausti pagarbą bet kokios rūšies gyvūnų gyvybei bei atsakomybę už jo ir savo gyvybę, savo ir kitų asmenų sveikatos išsaugojimą bendraujant su gyvūnais.	2.4. Gerbti, globoti, rūpintis gyvūnais ir atsakingai elgtis su jais.	2.4.1. Žinoti pagrindines gyvūnų teises ir laisves. 2.4.2. Apibūdinti tinkamą elgesį su gyvūnais, kuris taptų žmogaus ir gyvūno saugumo pagrindu. 2.4.3. Apibūdinti naminio gyvūno šeimininko atsakomybę už naminio gyvūno poelgius, jo ir aplinkinių gerovę.
	2.5. Atpažinti pavojingas situacijas ir jų išvengti bendraujant su bet kokios rūšies gyvūnu.	2.5.1. Apibūdinti pavojus, kurie gali kilti netinkamai bendraujant su gyvūnu ir netinkamai jį prižiūrint. 2.5.2. Apibūdinti veiksmus siekiant išvengti pavojų bendraujant su bet kokios rūšies gyvūnu ir veiksmus siekiant išvengti pavojų dėl netinkamo gyvūno priežiūros. 2.5.3. Apibūdinti riziką užsikrėsti tarp gyvūnų plintančiomis ligomis bei įvardyti veiksmus, siekiant jos išvengti.“

3.5. Pakeičiu 3 punkto lentelės 3 punktą ir jį išdėstau taip:

„3. Saugi elgsena eismo aplinkoje		
Gerbti kitus eismo dalyvius. Jausti pareigą rūpintis savo ir aplinkinių saugumu eismo aplinkoje.	3.1. Stebėti artimąjį automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinką ir ją vertinti.	3.1.1. Paaiškinti eismo dalyvių tarpusavio pagarbos svarbą. 3.1.2. Išvardyti veiksniai, ribojančius eismo dalyvių saugumą.
	3.2. Veikti adekvačiai automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo situacijai.	3.2.1. Apibūdinti savo, kaip eismo dalyvio, veiksmus, kurie padėtų išvengti neigiamų pasekmių automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje. 3.2.2. Paaiškinti, kaip eismo automobilių keliais ir šalia geležinkelių infrastruktūros tvarka nusako dviratininkų eismą ir jo saugumą (pateikti pavyzdžių).
	3.3. Tinkamai ir teisingai naudotis eismo saugumą didinančiomis priemonėmis.	3.3.1. Apibūdinti priemones, didinančias eismo saugumą (atšvaitus, saugos diržus, šalmus ir kėdutes). 3.3.2. Pademonstruoti, kaip tinkamai ir teisingai jomis naudotis.“

3.6. Pakeičiu 4.2 papunktį ir jį išdėstau taip:

„4.2. Saugi elgsena buityje ir gamtoje. Neatsargus elgesys ir nelaimingi atsitikimai. Saugumo taisyklės likus vienam namuose. Žmonės ir gyvūnai: kuo panašūs, kuo skiriasi norėdami išvengti grėsmės ir pavojaus. Gyvūno šeimininko pareigos, gyvūnų ir aplinkinių saugumo užtikrinimas; žmogaus klaidos, dėl kurių jis nukentčia nuo agresyvaus naminio ar laukinio gyvūno, ir būdai jų išvengti; gyvūno priežiūros klaidos, dėl kurių aplinkiniai gali nukentėti nuo gyvūnų, ir būdai jų išvengti. Gyvūnų gerovė ir deramas elgesys radus sužalotą ar benamį gyvūną ir kur kreiptis

nukentėjus nuo gyvūno. Saugumo taisyklės maudantis ir būnant prie vandens. Saugus elgesys irstantis valtimi.“

3.7. Pakeičiu 4.3 papunktį ir jį išdėstau taip:

„4.3. Saugi elgsena automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje. Kelio ženklai, eismo dalyviai, kelių eismo taisyklės, pėsčiųjų ėjimo per geležinkelio perėją taisyklių reikalavimai, kertant geležinkelio infrastruktūrą ar būnant šalia jos. Avarija: kaip iškviesti pagalbą telefonu. Saugaus važiavimo dviračiu taisyklės, kaip prižiūrėti dviratį, kad juo būtų saugu važiuoti, kaip išvengti nelaimingų atsitikimų važinėjant dviračiu. Pavojingas elgesys ir jo pasekmės: neprisisegu saugos diržų; einu per gatvę ar keltu geležinkelį tam nenustatytoje vietoje; skubu; nežiūriu, kur einu, ir neapsidairau kirsdamas pėsčiųjų perėją arba geležinkelio pervažą; žaidžiu su degtukais; mėgstu žaisti prie apleistų pastatų; mielai bendrauju su nepažįstamaisiais; rodau triukus važinėdamas dviračiu; žaidžiu su aštriais peiliais. Vietos, kur dažniausiai įvyksta nelaimingi atsitikimai. Aplinkos veiksniai ir nelaimingi atsitikimai: skubantys automobiliai ir šlapi keliai, pavojinga geležinkelio zona; atviri elektros laidai; nesaugūs elektros prietaisai; aštrūs daiktai, užtaisyti šaunamieji ginklai; plonos medžių šakos; atviri langai.“

4. Pakeičiu 3 priedą:

4.1. Pakeičiu 1 punkto lentelės 2 punktą ir jį išdėstau taip:

„2. Saugi elgsena buityje ir gamtoje		
Pripažinti saugaus elgesio privalumus.	2.1. Saugiai elgtis kieme, lauke.	2.1.1. Paaiškinti, kokios nelaimės gali nutikti kieme, žaidimų aikštelėje. 2.1.2. Nusakyti saugaus elgesio kieme ypatumus ir pagrindines taisykles. Paaiškinti, kaip saugiai naudotis liftu. 2.1.3. Palyginti, kuo skiriasi saugus ir nesaugus elgesys kieme, lauke. 2.1.4. Paaiškinti, kaip elgtis radus įtartina daiktą ar sprogmenį.
Būti atsakingam už savo sveikatą ir namų saugumą.	2.2. Saugiai elgtis namuose.	2.2.1. Apibūdinti buityje naudojamų gamtinių dujų, elektros, krosnių keliamus pavojus. 2.2.2. Išvardyti virtuvėje, svetainėje, vonioje kylančius pavojus ir paaiškinti, kaip jų išvengti. 2.2.3. Paaiškinti saugaus elgesio namie taisykles.
Pažinti gamtinę aplinką ir joje slypinčius pavojus.	2.3. Saugiai elgtis gamtoje.	2.3.1. Paaiškinti, kada ir kodėl situacijos gamtoje yra pavojingos. 2.3.2. Paaiškinti, kaip elgtis iškilus pavojui gamtoje. 2.3.3. Paaiškinti, kaip saugiai elgtis maudantis ir būnant prie vandens telkinių, kaip saugiai elgtis valtyje.
Jausti pagarbą gyvūnams ir atsakomybę už jų ir savo saugumą.	2.4. Prisiimti atsakomybę už naminių gyvūnų ir savo augintinio bei aplinkinių saugumą.	2.4.1. Nurodyti gyvūno šeiminingo pareigas ir atsakomybę. 2.4.2. Pateikti pavyzdžių, kai pareigų nepaisymas gali turėti (ar turėjo) skaudžių pasekmių.
	2.5. Bendrauti su gyvūnais laikantis higienos reikalavimų.	2.5.1. Paaiškinti bendravimo su gyvūnais higienos reikalavimus. 2.5.2. Pateikti apsaugojimo nuo gyvūnų platinamų ligų pavyzdžių.
	2.6. Saugiai pasirūpinti rastu sužalotu ar benamiu gyvūnu.	2.6.1. Paaiškinti, kaip derėtų elgtis radus sužalotą ar benamį gyvūną.

	2.7. Vengti susidūrimų su agresyviu naminiu ar laukiniu gyvūnu, kreiptis pagalbos nukentėjus nuo gyvūno.	2.7.1. Žinoti pagrindines žmogaus klaidas, dėl kurių jis nukenčia nuo agresyvaus naminio ar laukinio gyvūno. 2.7.2. Paaiškinti, kaip derėtų elgtis ir kur kreiptis nukentėjus nuo gyvūno.“
--	--	---

4.2. Pakeičiu 1 punkto lentelės 3 punktą ir jį išdėstau taip:

„3. Saugi elgsena eismo aplinkoje		
Jausti pagarbą eismo dalyviams.	3.1. Atpažinti pavojus ir grėsmes, kylančias dėl eismo dalyvių elgesio.	3.1.1. Apibūdinti menamą ar patirtą eismo įvykį: kaltininkas – priežastis – pasekmė. 3.1.2. Paaiškinti, kodėl svarbu pėsčiajam turėti atšvaitus. 3.1.3. Paaiškinti, kodėl svarbu būti itin atidžiam pavojuje geležinkelio zonoje ir kodėl eismo dalyvis privalo duoti kelią bėginei transporto priemonei.
Jausti pareigą rūpintis savo ir aplinkinių saugumu eismo aplinkoje.	3.2. Taikyti kelių eismo, pėsčiųjų ėjimo per geležinkelių perėją taisyklės, susijusias su pėsčiųjų ir dviratininkų eismu.	3.2.1. Taisyklės iliustruoti pavyzdžiais.
	3.3. Pasirinkti saugaus elgesio modelį automobilių ir geležinkelių transporto eismo situacijoje.	3.3.1. Pagrįsti ir paaiškinti pasirinkimą.
	3.4. Vertinti ir koreguoti savo, kaip eismo dalyvio, elgesį.	3.4.1. Pateikti pavyzdžių iš patirties, kokiomis aplinkybėmis, kodėl ir kaip teigiamai keitėsi elgesys automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje.“

4.3. Pakeičiu 2.2 papunktį ir jį išdėstau taip:

„2.2. Saugi elgsena buityje ir gamtoje. Neatsargus elgesys ir nelaimingi atsitikimai. Saugumo taisyklės būnant vandenyje ar šalia vandens telkinių. Saugumo taisyklės, likus vienam namie, radus įtartą daiktą ar sprogmenį. Žmonės ir gyvūnai: kuo panašūs, kuo skiriasi, tenkindami savo saugumo poreikius. Gyvūnų teisės, globėjų pareigos. Smurtas ir seksualinė prievarta: poveikis vaikams; veiksniai, skatinantys žiaurumą, kokios įstaigos užsiima prevencija.“

4.4. Pakeičiu 2.3 papunktį ir jį išdėstau taip:

„2.3. Saugi elgsena automobilių kelių ir geležinkelio transporto eismo aplinkoje. Kelio ženklai, eismo dalyviai, saugaus eismo taisyklės ir reikalavimai būnant šalia geležinkelio infrastruktūros ir / ar kertant pėsčiųjų perėją ar geležinkelio pervažą. Avarija: kokie interesai ir poreikiai susikerta; kaip iškviesti pagalbą telefonu. Saugaus važiavimo dviračiu taisyklės; kaip prižiūrėti dviratį, kad važiuoti būtų saugu. Kaip išvengti nelaimingų atsitikimų važinėjant dviračiu keliais, šalia geležinkelio infrastruktūros ir kertant geležinkelio pervažą ar pėsčiųjų perėją.“

4.5. Pakeičiu 3 punkto lentelės 2 punktą ir jį išdėstau taip:

„2. Saugi elgsena buityje ir gamtoje		
Pripažinti buitinių cheminių medžiagų pavojingumą sveikatai ir siekti išvengti apsinuodijimų jomis.	2.1. Saugiai naudotis buitinėmis cheminėmis medžiagomis.	2.1.1. Paaiškinti buityje naudojamų cheminių medžiagų keliamus pavojus. 2.1.2. Pažinti pavojingumo simbolius ir juos apibūdinti. Suprasti ir paaiškinti saugos etiketėje esančią informaciją. 2.1.3. Paaiškinti, kaip išvengti apsinuodijimų cheminėmis medžiagomis. 2.1.4. Įvardyti veiksmus, būtinus esant cheminiam nudegimui, apsinuodijus žinomais ir nežinomais chemikalais.
Rūpintis savo ir kitų žmonių saugumu.	2.2. Apsisaugoti nuo žalingo aplinkos poveikio.	2.2.1. Apibūdinti žmogaus organizmo galimybes prisitaikyti. 2.2.2. Nurodyti mikroorganizmų plitimo būdus, apsaugos nuo jų priemonės, biologinių pavojų atsiradimo priežastis. 2.2.3. Remiantis pavyzdžiais paaiškinti, kaip žmogus netinkamu elgesiu gali pakenkti sau. Susieti šiuos pavyzdžius su saugiu elgesiu.
	2.3. Pasirinkti ir saugiai naudoti kūno priežiūros priemonės.	2.3.1. Pagrįsti, kaip teisingai pasirinkti ir naudoti asmens higienos ir kosmetikos gaminius. 2.3.2. Paaiškinti saulės spindulių daromą įtaką sveikatai. 2.3.3. Paaiškinti, kokį pavojų sveikatai gali kelti soliariumai.
	2.4. Saugiai elgtis vandenyje ir prie vandens.	2.4.1. Paaiškinti pagrindines skendimų priežastis, apibūdinti vietas, netinkamas maudymuisi. 2.4.2. Paaiškinti, kaip saugiai maudytis atviruose vandens telkiniuose. 2.4.3. Paaiškinti, kaip saugiai elgtis plaukiojant valtimis ar kitomis vandens transporto priemonėmis.
Vengti susižaloti.	2.5. Laikytis saugaus elgesio taisyklių sportuojant.	2.5.1. Paaiškinti pagrindines saugaus elgesio taisykles sportuojant.
Saugoti savo sveikatą ir gyvybę.	2.6. Saugiai naudotis civilinėmis pirotechnikos priemonėmis.	2.6.1. Paaiškinti, kaip saugiai naudotis (saugoti, leisti) civilinėmis pirotechnikos priemonėmis. 2.6.2. Nurodyti, kokie saugūs atstumai turi būti nuo leidžiamų fejerverkų iki juos stebinčių žmonių.
	2.7. Saugiai naudotis elektros prietaisais, atsakingai elgtis šalia elektros tinklų.	2.7.1. Naujoje nepažįstamoje aplinkoje (keliaujant, atostogaujant) atpažinti nesaugiai prijungtus prietaisus. Žinoti, kaip elgtis juos pastebėjus. 2.7.2. Paaiškinti, kas yra įžeminimas, kam jis reikalingas. 2.7.3. Paaiškinti, kas yra ir kuo pavojingas elektros tinklo perkrovimas. 2.7.4. Paaiškinti, kokius darbus, susijusius su elektra, galima atlikti patiems ir kaip saugiai tai padaryti. Paaiškinti elektros prietaisų instrukcijų

		svarbą. 2.7.5. Paaiškinti trumpojo jungimosi atsiradimo priežastis, galimas pasekmes. 2.7.6. Paaiškinti, kaip saugiai elgtis elektros tinklų apsaugos zonoje.
Jausti pareigą rūpintis savo, savo augintinio bei aplinkinių saugumu.	2.8. Prisiimti pareigas laikyti, globoti, saugiai elgtis su gyvūnais.	2.8.1. Pagrįsti gyvūno socializacijos būtinumą ir įtaką savo ir visuomenės saugumui. 2.8.2. Paaiškinti, kaip gyvūno fiziologinės ir / ar psichologinės savybės gali sukelti pavojų visuomenės saugumui. 2.8.3. Pateikti pavyzdžių, kai pareigų nepaisymas gali turėti (ar turėjo) skaudžių pasekmių.
	2.9. Laiku pastebėti pavojaus šaltinius aplinkoje, kurioje yra gyvūnas, ir išvengti pavojingų situacijų, neprovokuojant ir neskatinant gyvūnų agresyvumo.	2.9.1. Paaiškinti gyvūnų agresyvaus elgesio priežastis ir pagrindines žmogaus bendravimo su gyvūnais klaidas. 2.9.2. Pateikti keletą saugaus elgesio su gyvūnais būdų dažniausiai pasitaikančiose pavojingose situacijose.“

4.6. Pakeičiu 3 punkto lentelės 3 punktą ir jį išdėstau taip:

„3. Saugi elgsena eismo aplinkoje		
Jausti pagarbą gyvybei, atsakomybę už jos išsaugojimą, racionalų išteklių naudojimą ir aplinkos apsaugą.	3.1. Apibūdinti rizikingas automobilių ir geležinkelių transporto eismo situacijas.	3.1.1. Išvardyti veiksniai, nuo kurių priklauso automobilių ir geležinkelių transporto eismo saugumas. 3.1.2. Suformuluoti elgesio principus, kurių laikantis automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykių rizika mažėtų.
Jausti pagarbą kitiems eismo dalyviams, nepriklausomai nuo amžiaus, lyties, rasės, socialinės padėties ir dalyvavimo eisme būdo.	3.2. Laiku pastebėti ir įvertinti pavojaus šaltinius.	3.2.1. Pateikti pavyzdžių, kai laiku pastebėjus pavojų buvo išvengta automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykio. 3.2.2. Identifikuoti eismo dalyviams (pėstiesiems, keleiviams, vairuotojams) rizikingas automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo situacijas.
Jausti asmeninę atsakomybę už savo ir aplinkinių saugumą automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje.	3.3. Susidaryti adekvatų eismo situacijos vaizdinį.	3.3.1. Išvardyti automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkos sudedamąsias dalis ir potencialius pavojus. 3.3.2. Žinoti pagrindines automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykių, kuriuose nukenčia pėstieji, dviratininkai, mopėdų ir motorolerių vairuotojai, priežastis ir aplinkybes. 3.3.3. Apibūdinti ir palyginti eismo saugumui palankų ir nepalankų automobilių kelių ir

		geležinkelių transporto eismo dalyvio elgesį.
Tikėti, kad savo veiksmais automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinką galima padaryti saugesnę.	3.4. Veikti adekvačiai turimai informacijai: pagrįstai priimti teisingą sprendimą ir jį įgyvendinti.	3.4.1. Žinoti eismo automobilių ir geležinkelio keliais tvarką, kaip ji susijusi su pėsčiųjų, dviratininkų, motorolerių vairuotojų eismu. 3.4.2. Žinoti saugaus automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo būdus dažniausiai pasitaikančiose pavojingose situacijose. 3.4.3. Būti susipažinus su pagrindinėmis saugaus automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įgyvendinimo kryptimis ir būdais. 3.4.4. Paašškinti ir pagrįsti sprendimą veikti automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje vienu ar kitu būdu.
	3.5. Įsivertinti savo elgesio automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje modelį.	3.5.1. Interpretuoti informaciją ir savo patirtį vertinant pakitusias automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo sąlygas ir naujas aplinkybes. 3.5.2. Apibūdinti elgesio pokyčius ir numatomas pasekmes.“

4.7. Papildau 4.2.5 papunkčiu:

„4.2.5. Pagrindinės skendimų priežastys. Pavojai vandenyje ir prie vandens. Saugus elgesys vandenyje ir prie vandens telkinių, įstantis valtimis, plaukiojant kitomis vandens transporto priemonėmis.“

4.8. Pakeičiu 4.3 papunktį ir jį išdėstau taip:

„4.3. Saugi elgsena eismo aplinkoje:

4.3.1. Automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkos stebėjimai artimiausioje eismo aplinkoje plėtojant supratimą apie eismo tvarką, pavojaus šaltinius pėstiesiems, dviratininkams; pėsčiųjų, keleivių ir vairuotojų elgesio ypatumus eismo saugumo aspektu; organizuojamos mokinių šeimos narių, bendraamžių apklausos siekiant atskleisti artimiausių žmonių patirtį eismo aplinkoje.

4.3.2. Bandomai, skirti kelio, laiko, greičio sąvokoms formuoti, fizikinių dėsnių įtakai automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo saugumui atskleisti (derinami su kitų ugdymo sričių programomis). Aplinkos teršimas automobilių išmetamosiomis dujomis, poveikis sveikatai; aplinkos apsauga (derinama su kitų ugdymo sričių programomis). Miesto, rajono, šalies transportinio traumatizmo statistinės informacijos nagrinėjimas, daugiau dėmesio skiriant to paties amžiaus tarpsnio eismo dalyvių nukentėjimo priežastims ir aplinkybėms, konkrečių automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykių aplinkybių analizei.

4.3.3. Bendroji eismo tvarka. Kelio ženklai, kelių ženklinimas. Eismo reguliavimas. Transporto priemonių skiriamieji ženklai. Eismas per geležinkelių pervažas. Pėsčiųjų, keleivių ir vairuotojų pareigas, eismą dviračiais, mopedais, dviratininkų ir automobilių vairuotojų, dviratininkų ir pėsčiųjų tarpusavio santykius eismo aplinkoje nusakančios kelių eismo taisyklės. Pagrindinių transporto priemonių (dviračių, mopedų, motociklų ir automobilių) dalys ir jų sistemos, nuo kurių priklauso eismo saugumas, saugumo tobulinimas. Pagrindinės automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykių, kuriuose nukenčia ikimokyklinio amžiaus vaikai, mokiniai ir suaugusieji pėstieji (lyginamoji analizė), dviratininkai, keleiviai, priežastys: susijusios su nukentėjusiojo pėsčiojo, keleivio, vairuotojo veiksmis ir su kitų eismo dalyvių veiksmis. Veiksniai, ribojantys eismo dalyvių automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo saugumą (meteorologinės sąlygos, techniniai transporto priemonių gedimai, techninė transporto priemonių būklė, sutrikusi eismo dalyvių sveikata, apsvaigimas nuo alkoholio ir narkotinių medžiagų, regėjimo, klausos ir kiti sutrikimai ir tam nepritaikyta automobilių kelių eismo sistema, asocialus elgesys). Eismo organizavimo tobulinimas. Pagrindinės saugaus eismo priemonės (pasyvaus ir aktyvaus saugumo).

4.3.4. Eismo dalyvių saugaus elgesio mokymas ir mokymasis bei saugus elgesys. Saugaus eismo dalyvio elgesio turinys: pavojaus numatymas, atpažinimas, saugaus elgesio modelių žinojimas ir adekvatus jų pritaikymas, elgesio vertinimas ir pastebėtų trūkumų koregavimas. Kitų eismo dalyvių (pavyzdžiui, ikimokyklinio amžiaus vaikų, pradinukų, bendraamžių) saugaus elgesio vertinimas, pagalba jiems.“

4.9. Pakeičiu 5 punkto lentelės 2 punktą jį išdėstau taip:

„2. Saugi elgsena buityje ir gamtoje		
Pasitikėti savo jėgomis ir gebėjimu išgyventi atokioje vietovėje.	2.1. Taikyti bendrus išgyvenimo atokioje vietovėje principus.	2.1.1. Nusakyti ir apibūdinti pagrindinius išgyvenimo principus pasiklydus, kai trūksta maisto ir vandens, kai tenka nakvoti miške, susikurti laužą. 2.1.2. Išvardyti pirmuosius veiksmus, įvykus nelaimei atokioje vietovėje.
Jausti pareigą saugiai ir atsakingai elgtis su elektros prietaisais ir įranga.	2.2. Užsitikrinti saugumą kasdien naudojantis elektra ir veikiant jos įrenginių aplinkoje.	2.2.1. Apibūdinti sveikatai ir gyvybei rizikingas situacijas, kuriose kyla elektros traumos arba trumpo jungimosi tikimybė. 2.2.2. Paaiškinti pagrindinius elektros srovę neutralizuojančius principus, nurodyti priemonės ir būdus, kaip elgtis, kai gresia patirti elektros smūgį. 2.2.3. Nurodyti, kokios priežastys dažniausiai sukelia elektros tiekimo sutrikimus ir kurie iš jų kelia didžiausius pavojus žmonių sveikatai ir gyvybei. 2.2.4. Paaiškinti, kas yra elektros linijų apsaugos zonos, nurodyti būtinus ir draudžiamus veiksmus jose ir pasekmes laiku neatlikus būtinų veiksmų. 2.2.5. Paaiškinti, kaip perspėjimas pastebėjus nesaugią situaciją gali išgelbėti gyvybę. Pateikti pavyzdžių iš savo aplinkos.
Jausti pareigą rūpintis savo, gyvūnų ir aplinkinių saugumu.	2.3. Dalyvauti kuriant saugią ir darnią aplinką sau, bendruomenei ir gyvūnams.	2.3.1. Paaiškinti gyvūno savininko ir aplinkinių socialinius vaidmenis, įsipareigojimus ir atsakomybę už pareigų nevykdymą. 2.3.2. Pateikti gyvūnų teisių pažeidimų ir jų padarinių pavyzdžių. 2.3.3. Įvardyti problemas, kurias kelia netinkamas gyvūno laikymas šeiminiui ir aplinkiniams. 2.3.4. Nurodyti, į ką kreiptis, kad suteiktų reikalingą pagalbą žmogui ir / ar gyvūnui. 2.3.5. Paaiškinti, kaip bendravimas su gyvūnu gali pagerinti žmogaus savijautą. 2.3.6. Pateikti pavyzdžių, kaip informacijos sklaida prisideda prie gyvūnų gerovės ir žmogaus saugos užtikrinimo.
	2.4. Pasirinkti saugaus elgesio būdus maudantis vandenyje ir būnant prie vandens telkinių.	2.4.1. Paaiškinti skendimų priežastis. 2.4.2. Apibūdinti pavojus, kylančius maudantis upėse, ežeruose, jūroje. 2.4.3. Paaiškinti saugaus elgesio, plaukiojant valtimis bei kitomis vandens transporto priemonėmis, taisykles. 2.4.4. Paaiškinti, kaip elgtis, jeigu šalia pradėjo

	skęsti žmogus.“
--	-----------------

4.10. Pakeičiu 5 punkto lentelės 3 punktą ir jį išdėstau taip:

„3. Saugi elgsena eismo aplinkoje		
Jausti asmeninę atsakomybę už savo ir aplinkinių saugumą eismo aplinkoje.	3.1. Pasirinkti saugaus eismo būdus dažniausiai pasitaikančiose pavojingose situacijose.	3.1.1. Identifikuoti automobilių kelių ir geležinkelio transporto eismo dalyviams rizikingas eismo situacijas. 3.1.2. Išvardyti pagrindines automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykių, atsitikusių dėl pašalinių kaltės, priežastis ir aplinkybes.
	3.2. Koreguoti savo elgesį eismo aplinkoje pagal įgytą saugaus elgesio patirtį.	3.2.1. Pateikti pavyzdžių iš asmeninės patirties, kai pasikeitusios eismo aplinkybės privertė koreguoti elgesį eismo aplinkoje.“

4.11. Pakeičiu 6.2.1 papunktį ir jį išdėstau taip:

„6.2.1. Būdai, kurie sumažina susižalojimų riziką namie, mokykloje, bendruomenėje. Kaip asmeninis elgesys, aplinka, naudojamos priemonės gali sumažinti traumų ir susižalojimų riziką. Būdai, kurie sumažina riziką prie vandens telkinių. Saugus elgesys prie upės, ežero, jūros. Jūros povandeninės srovės ir elgesys patekus į srovę. Paplūdimiuose naudojami ženklai, vėliavos, jų reikšmė. Saugus elgesys plaukiojant su vandens transporto priemonėmis. Būdai, kurie sumažina apsinuodijimų riziką. Traumų ir sužalojimų rizikos sumažinimas užsiimant fizine veikla ir aktyviai sportuojant. Būtinai veiksmai esant vandens katastrofai. Ryšys tarp alkoholio, narkotikų vartojimo ir traumų. Žmonių elgesio ir aplinkos veiksniai, kurie sukelia daugiausia sužalojimų ir traumų Lietuvoje. Išgyvenimo pasiklydus principai: kai trūksta maisto ir vandens, kai tenka nakvoti miške, susikurti laužą. Nagrinėjami tokie pavojai žmogaus gyvybei kaip badas, troškulys, karštis, šaltis, pervargimas, vienatvė. Diskutuojama apie pagalbos pasikvietimo būdus, nesant ryšio priemonių, apie veiksmus patekus į nelaimės vietą atokioje teritorijoje.“

4.12. Pakeičiu 6.3 papunktį ir jį išdėstau taip:

„6.3. Saugi elgsena eismo aplinkoje:

6.3.1. Automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinka ir eismo dalyvis. Eismo tvarka. Automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje tykantys pavojai, grėsmės; kintančios automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkos stebėjimas ir vertinimas, savarankiškas naujų, pakitusiai eismo aplinkai adekvačių saugaus eismo modelių kūrimas; pėsčiųjų, dviratininkų, keleivių, vairuotojų elgesys eismo saugumo aspektu, jų patirtis automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje (organizuojamos bendraamžių, draugų, šeimos narių apklausos siekiant kuo daugiau išanalizuoti jų elgesį ir patirtį automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje). Kelio, laiko, greičio sąvokų plėtojimas / gilinimas, fizikinių dėsnių įtaka automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo saugumui (derinama su kitų ugdymo sričių programomis). Aplinkos apsauga: tarša išmetamosiomis dujomis, poveikis sveikatai (derinama su kitų ugdymo sričių programomis); aplinką saugančios transporto priemonės (pavyzdžiui, elektromobiliai ir kitos). Per automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykius patiriamos traumos. Šalies, regiono, rajono, miesto traumatizmo analizė, automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykių kaltininkai ir aplinkybės. Konkrečių automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykių aptarimas ir analizė. Laiko (metų, savaitės dienų, paros, valandų) avaringumo statistika ir priežastys (analizė).

6.3.2. Globalus eismas (sausumos, oro ir vandens transporto keliais) ir transporto priemonės (sausumos, vandens, oro). Bendroji eismo tvarka, eismo reguliavimas. Kelio ženklai, kelių ženklinimas. Transporto priemonių skiriamieji ženklai. Kelių eismo taisyklės, Pervažų įrengimo ir

naudojimo taisyklės, reglamentuojančios eismo dalyvių (pėsčiųjų, keleivių ir vairuotojų) pareigas bei eismą dviračiais, mopedais, motoroleriais. Dviratininkai ir automobilių vairuotojai, dviratininkai ir pėstieji, jų tarpusavio santykiai eismo aplinkoje, kelių eismo taisyklės, pėsčiųjų ėjimo per geležinkelį perėją taisyklės, reglamentuojančios minėtų eismo dalyvių elgesį kelyje. Saugi transporto priemonė: dviračių, mopedų, motociklų ir automobilių dalys ir jų sistemos, nuo kurių priklauso eismo saugumas. Transporto priemonių saugumo tobulinimas. Pėsčiųjų, dviratininkų, mopedų, motorolerių vairuotojų, keleivių traumatizmas. Eismo įvykių, kurių kaltininkais ar nukentėjusiais jie tampa, analizė. Priežastys, susijusios su nukentėjusio pėsčiojo, keleivio, vairuotojo veiksmais, ir priežastys, susijusios su kitų eismo dalyvių veiksmais. Veiksniai, turintys ar galintys turėti įtakos automobilių ir geležinkelių transporto eismo saugumui (meteorologinės sąlygos, techniniai transporto priemonių gedimai, techninė transporto priemonės būklė, netikėtos kliūtys kelyje, sutrikusi eismo dalyvių sveikata, apsvaigimas nuo alkoholio ir narkotinių medžiagų ir kita). Eismo dalyvių atsakomybė už savo elgesį kelyje, pareigos, nuobaudos už kelių eismo taisyklėse, kituose teisės aktuose nustatytus pažeidimus. Transporto (sausumos, vandens, oro) sukeltas traumatizmas Lietuvoje ir pasaulyje (ar Europos Sąjungoje) (lyginamoji statistika). Techniniai įrenginiai, diegiamos inžinerinės priemonės, skirtos pėsčiųjų, keleivių, dviratininkų, mopedų bei motociklų, automobilių vairuotojų pažeidžiamumui mažinti. Pasyvaus saugumo priemonės.

6.3.3. Eismo organizavimo tobulinimas. Atsakingo elgesio kelyje ugdymas. Mokymas ir mokymasis saugaus eismo, analizuojant ir vertinant situacijas, išskylančias automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje. Pavojingų situacijų vertinimas, teisingų sprendimų priėmimas, praktinis taikymas. Atsakomybė už save ir kitus eismo dalyvius kelyje.“

5. Pakeičiu 4 priedą:

5.1. Pakeičiu 1 punkto lentelės 3 punktą ir jį išdėstau taip:

„3. Saugi elgsena eismo aplinkoje		
Jausti pagarbą kitiems eismo dalyviams, nepriklausomai nuo amžiaus, lyties, rasės, socialinės padėties ir dalyvavimo eisme būdo. Atsakingai ir saugiai elgtis.	3.1. Atsakingai ir kompetentingai elgtis automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje.	3.1.1. Žinoti automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo saugumo sritis, kuriose susikerta eismo dalyvių interesai. 3.1.2. Pateikti pavyzdžių, kaip užbėgti už akių eismo konfliktams. 3.1.3. Apibrėžti automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo dalyvių atsakomybę. 3.1.4. Pateikti pavyzdžių, demonstruojančių išmanymą, kaip saugiai elgtis automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje.
	3.2. Koreguoti savo saugų elgesį automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje, pasiremiant asmenine ir kitų patirtimi.	3.2.1. Pateikti pavyzdžių iš patirties, kai pasikeitusios eismo aplinkybės privertė koreguoti elgesį automobilių kelių ar geležinkelių transporto eismo aplinkoje.“

5.2. Pakeičiu 2.3 papunktį ir jį išdėstau taip:

„2.3. Saugi elgsena automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje:

2.3.1. Automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinka ir eismo dalyvis. Eismo tvarka. Automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje tykantys pavojai, grėsmės; kintančios automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkos stebėjimas ir vertinimas, savarankiškas naujų, pakitusiai eismo aplinkai adekvačių saugaus eismo modelių kūrimas; pėsčiųjų,

dviratininkų, keleivių, vairuotojų elgesys eismo saugumo aspektu, jų patirtis automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje (organizuojamos bendraamžių, draugų, šeimos narių apklausos siekiant kuo detaliau išanalizuoti jų elgesį ir patirtį eismo aplinkoje).

2.3.2. Kelio, laiko, greičio sąvokų plėtojimas / gilinimas, fizikinių dėsnių įtaka automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo saugumui (derinama su kitų ugdymo sričių programomis). Aplinkos apsauga: tarša išmetamosiomis dujomis, poveikis sveikatai (derinama su kitų ugdymo sričių programomis); aplinką saugančios transporto priemonės (pavyzdžiui, elektromobiliai). Traumos, patiriamos per automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykius. Šalies, regiono, rajono, miesto traumatizmo analizė, eismo įvykių kaltininkai ir aplinkybės. Konkrečių automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykių aptarimas ir analizė. Laiko (metų, savaitės dienų, paros, valandų) avaringumo statistika ir priežastys (analizė).

2.3.3. Globalus eismas (sausumos, oro ir vandens transporto keliais) ir transporto priemonės (sausumos, vandens, oro). Pėsčiųjų, dviratininkų, mopedų, motorolerių vairuotojų, keleivių traumatizmas. Automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo įvykių, kurių kaltininkais ar nukentėjusiais jie tampa, analizė. Priežastys, susijusios su nukentėjusio pėsčiojo, keleivio, vairuotojo veiksmais, ir priežastys, susijusios su kitų eismo dalyvių veiksmais. Veiksniai, turintys ar galintys turėti įtakos automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo saugumui (meteorologinės sąlygos, techniniai transporto priemonių gedimai, techninė transporto priemonės būklė, netikėtos kliūtys kelyje, sutrikusi eismo dalyvių sveikata, apsvaigimas nuo alkoholio ir narkotinių medžiagų ir panašiai). Eismo dalyvių atsakomybė už savo elgesį automobilių keliuose ar netoli geležinkelių infrastruktūros, pareigos, nuobaudos už Kelių eismo taisyklėse ir kituose teisės aktuose nustatytus pažeidimus. Transporto (sausumos, vandens, oro) sukeltas traumatizmas Lietuvoje ir pasaulyje (ar Europos Sąjungoje) (lyginamoji statistika). Techniniai įrenginiai, diegiamos inžinerinės priemonės, skirtos pėsčiųjų, keleivių, dviratininkų, mopedų bei motociklų, automobilių vairuotojų pažeidžiamumui mažinti. Pasyvaus saugumo priemonės.

2.3.4. Eismo organizavimo tobulinimas. Atsakingo elgesio kelyje ugdymas. Mokymas ir mokymasis saugaus eismo, analizuojant ir vertinant situacijas, išskylančias automobilių kelių ir geležinkelių transporto eismo aplinkoje. Pavojingų situacijų vertinimas, teisingų sprendimų priėmimas, praktinis taikymas. Atsakomybė už save ir kitus eismo dalyvius kelyje.“

Švietimo ir mokslo ministrė

Jurgita Petrauskienė